

Predrag Vidas

Hrvatska akademska i istraživačka mreža - CARNet, Zagreb

KNJIŽNICE KAO ČLANICE CARNET SUSTAVA

Kome je namijenjen CARNet

Od svoga nastanka prije šest godina Hrvatska akademska i istraživačka mreža - CARNet* namijenjena je prvenstveno akademskoj i istraživačkoj zajednici. Prema tome, pravo korištenja resursa CARNet-a imaju svi znanstvenici, istraživači, studenti i profesori na fakultetima, iako oni nisu i jedini korisnici CARNet-a. Budući da je jedan od glavnih zadataka CARNet-a razvoj i testiranje novih tehnologija, kao i sama mogućnost pristupa Internetu, on je otvoren i ostalim korisnicima. Svatko tko želi pridonijeti razvoju i implementaciji novih informacijskih tehnologija, s izuzetkom komercijalne upotrebe, može koristiti CARNet-ovu infrastrukturu, a to je prvenstveno riješeno tzv. pilot-projektima.

Članice su CARNet-a sve visokoškolske ustanove te sve znanstvene i istraživačke ustanove, odnosno sve ustanove koje su pod nadležnošću Ministarstva znanosti i tehnologije. One pripadaju u skupinu punopravnih članica CARNet-a.

Također postoje i pridružene članice CARNet-a kojima pripadaju ustanove iz sustava kulture, medicine, prosvjete, državne uprave, informatičke udruge, a status pridruženih članica dobile su upravo zbog toga što svojim radom doprinose korištenju novih informacijskih tehnologija u području Interneta.

Knjižnice punopravnih članica CARNet-a

Knjižnice u sastavu akademskih i znanstveno-istraživačkih ustanova također imaju status punopravnog korisnika CARNet-a. U nekim se ustanovama CARNet čvor nalazi upravo u samoj knjižnici jer je prepoznata

*Akronim CARNet koristi se prema engleskom nazivu mreže: Croatian Academic and Research Network.

važnost knjižnice kao informacijskog središta svake ustanove, dok se u ostalim ustanovama knjižnica spaja preko lokalne računalne mreže. No, time je riješeno samo priključivanje spomenutih knjižnica na Internet, a njihovo aktivno uključivanje u globalnu računalnu mrežu odvija se kroz projekt "Sustav znanstvenih informacija Republike Hrvatske".

Projekt "Sustav znanstvenih informacija Republike Hrvatske" pokrenulo je prije tri godine Ministarstvo znanosti i tehnologije. Svrha je projekta izgradnja informacijskog sustava kao podrške znanstveno-istraživačkom radu te akademskoj izobrazbi u Republici Hrvatskoj. Informacijski sustav tvore podsustavi: prirodoslovlje, biomedicina, tehnika, društvene znanosti i humanistika, a grade ih knjižnice čiji fondovi djelomice ili u cijelosti pripadaju tematici određenog podsustava. Podsustav 'prirodoslovlje' u sustavu je već tri godine, podsustavi 'tehnika' i 'biomedicina' pokrenuti su ove godine, dok je uspostavljanje podsustava 'društvene znanosti' upravo u tijeku. Trenutno u projektu sudjeluje preko četrdeset knjižnica, a u sljedećoj godini planira se njihovo udvostručenje.

Jedan je od prvih ciljeva sustava omogućiti pretraživanje fondova knjižnica. Saznanje o tome gdje se koja knjiga ili časopis nalazi od izuzetne je važnosti kada se uzme u obzir koliko su neke publikacije rijetke. Na taj je način moguća i racionalizacija nabave jer je u svakom trenutku dostupna informacija o tome gdje se tražena knjiga ili publikacija nalaze. U sklopu sustava predviđena je i nabava baza podataka koje su od važnosti za širu akademsku i istraživačku zajednicu. Tako su kroz nekoliko manjih projekata nabavljene baze *Medline*, *Current Contents*, *Ovid Biomedical Core*, a planira se i nabavka baze *Inspec*. Također se planira i izgradnja bibliografske baze koja bi uključivala objavljene i neobjavljene potpune tekstove znanstvenih radova (tamo gdje je to moguće s obzirom na autorska prava).

Nacionalna i sveučilišna knjižnica (NSK) punopravna je članica CARNet-a. U NSK se nalazi i jedan od ATM čvorova CARNet-a, a na ATM jezgru CARNet-a spojena je brzinom od 622 Mbps, što je najveća brzina dostupna putem CARNet-a. Razlog za priključenje NSK na 622 Mbps jest činjenica da je ona najveći izvor informacija u Hrvatskoj te da se ubuduće očekuje velik protok informacija iz te ustanove. Pretpostavlja se da će NSK slijediti svjetske trendove u razvoju knjižnica te da će putem mreže biti dostupne i digitalizirane informacije: knjige, časopisi, karte, ali i multimedijски zapisi koji će uključivati audio- i videozapise.

Knjižnice - pridružene članice CARNet-a

U CARNet-ov sustav trenutno su kao pridružene članice spojene tri knjižnice - Gradska knjižnica Rijeka, Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci i Gradska knjižnica Zadar. Cilj je njihova priključenja da se ispita na koji se način nove informacijske tehnologije mogu uklopiti u svakodnevni rad knjižnica te na koji način djelatnici, suradnici i korisnici knjižnica mogu koristiti Internet u tom okruženju.

Hrvatske knjižnice na Internetu

Za spajanje knjižnica na Internet važna su dva projekta. Uz već spomenuti "Sustav znanstvenih informacija Republike Hrvatske" koji je namijenjen knjižnicama ustanova akademske i istraživačke zajednice, dakle, usko specijaliziranoj zajednici, projekt NISKA - "Nacionalni informacijski sustav knjižnica Hrvatske" obuhvatit će sve knjižnice u Hrvatskoj. Projekt NISKA pokrenuli su Ministarstvo kulture i Ministarstvo znanosti i tehnologije. Svrha je projekta izgradnja sustava knjižnica koji će se sastojati od komunikacijske, računalne, informacijske, organizacijske i ljudske mreže. Trenutno je u postupku izrada idejnog rješenja za sustav, koje izrađuje Projektna skupina. Nakon izrade idejnog rješenja, pristupit će se izgradnji sustava. U sklopu projekta bit će, između ostalog, riješeno i povezivanje knjižnica na Internet.

Iako se projektom NISKA planira obuhvatiti sve knjižnice, evidentno je da je za izgradnju takvog sustava potrebno mnogo vremena. Isto tako, to ne znači da možemo čekati s informatizacijom knjižnica. Sve knjižnice iz znanstveno-istraživačkog sustava mogu se uključiti u projekt "Sustav znanstvenih informacija", dok se knjižnice iz sustava kulture i prosvjete mogu obratiti svojim nadležnim ministarstvima s kojima Ministarstvo znanosti i tehnologije planira suradnju. Također jedna od mogućnosti su i CARNet projekti namijenjeni svima onima koji žele ispitati nove informacijske tehnologije i postaviti primjere za korištenje ostaloj zajednici.

Moderna infrastruktura CARNet-a samo je sredstvo za razmjenu informacija iz područja kulture, obrazovanja, medicine, administracije, turizma, znanosti i gospodarstva, a upravo su knjižnice mjesta gdje se nalazi najviše informacija. Stoga je važno što veći broj knjižnica što prije uključiti u CARNet, odnosno Internet.